

BSOBAC – VÅR 2021

Hva sier forskning om risikoen for senere kriminalitet som følge av seksuelle overgrep?

- En litteraturstudie

Universitetet
i Stavanger

3094

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Bachelor i sosialt arbeid

Stavanger 2021

Takk til veileder som minnet meg på å være forsker, ikke aktivist.

Innhold

Kapittel 1. Innledning.....	5
Bakgrunn for valg av oppgave.....	5
Presentasjon og avgrensing av problemstilling	6
Begrepsavklaring	6
Seksuelle overgrep	6
Omsorgssvikt	7
Fysisk vold	7
Psykisk vold	7
Kriminalitet	8
Kapittel 2: Statistikk og teoretiske perspektiver	9
Forekomst av seksuelle overgrep.....	9
Hvem er utsatt, og hvem er forgriper?	10
Teori del 1: Traumeforståelse.....	11
Den tredelte hjernen.	12
Resiliens.....	13
Teori del 2. Avviksteorier.....	14
Den biologiske forklaringsmodellen.....	14
Svak sosial integrasjon.....	15
Sosial læringsteori.....	16
Sosial kontrollteori.....	16
Kapittel 3: Metode.....	18
Litteraturstudie.....	19
Datainnsamling	20
Kapittel 4. Artikler og funn	23
Presentasjon av artikler	23

Artikkel 1.....	25
Artikkel 2.....	26
Artikkel 3.....	26
Artikkel 4.....	27
Kapittel 5. Diskusjon.....	28
Victim-offender overlap	29
Konsekvenser av utviklingstraumer	30
Samfunnsmessige påkjenninger	31
Å møte brukeren	32
Kapittel 6. Konklusjon	33
Referanser.....	35

Kapittel 1. Innledning

Bakgrunn for valg av oppgave

Tidlig på ungdomskolen lærte vi om arv og miljø, og hvordan de ulike elementene påvirker hverandre. Det vi lærte, er det denne oppgaven skal handle om. Vi fikk se to forskjellige bilder av løvetannplanten som en visualisering av hvordan miljøet gjør at samme plante vokser og utvikler seg ulikt. På det ene bildet vokser løvetannen i frodige omgivelser med mye plass og blant andre planter. På det andre bildet vokser den gjennom en trang sprekk i asfalten (Bøhle, 2019). Selv om det er lett å se hvilken av plantene som trives best i sitt miljø, klarer begge plantene seg tilsynelatende bra. På samme måte viser begrepet løvetannbarn til barn som på tross av ekstreme og vanskelige oppvekstvilkår, klarer seg.

En norsk undersøkelse gjort av Norsk kunnskapssenter mot vold og traumatisk stress (NKSVTS) viser at rundt 20% av norsk ungdom har vært utsatt for flere typer vold og overgrep (Hafstad & Augusti (red.), 2019, s. 60). Fleste parten av disse ungdommene har til tross for vold og overgrep, andre beskyttelsesfaktorer som gjør at de kommer til å klare seg bra. Men hva skjer med de uten effektive beskyttelsesfaktorer?

Bakgrunnen for temaet i denne oppgaven er en undersøkelse som viser en klar sammenheng mellom mishandling i barndommen og senere kriminalitet. Undersøkelsen fra 2004 konkluderte med at «... fysisk mishandling øker risikoen for å bli siktet for en forbrytelse med ca. 50%, sammenliknet med barneverns klienter som ikke har blitt utsatt for omsorgssvikt.» (Clausen, 2004). Jeg ønsker å finne ut om seksuelle overgrep gir den samme risikoen.

I boken *Løvetann – bak murene på Bredtveit kvinnefengsel* kan en lese at «Flere av kvinnene er incestofre. Mange har vært utsatt for seksuelle overgrep, og enda flere for annen fysisk og psykisk mishandling ...» (Haugsgjerdet, 1992, s. 99). Kombinasjonen av overgrep, og manglende beskyttelsesfaktorer resulterte for disse kvinnene i et liv fylt med rus, kriminalitet og annen risikofylt atferd.

Formålet med oppgaven er å øke forståelsen, og få nye perspektiver på betydningen av ugunstige oppvekstvilkår, og hvilke utfall manglende beskyttelse og omsorg kan få. Innenfor det sosiale arbeidet vil samarbeid og relasjonene kunne styrkes, når man forstår og makter å sette seg inn i situasjonen til brukeren. Jeg ønsker å bruke denne bachelorperioden på å øke min kunnskap om hvordan negative oppvekstopplevelser som seksuelle overgrep kan ses i sammenheng kriminalitetens årsaker. Slik at jeg i møte med denne brukergruppen har et bedre forståelsesgrunnlag om det generelle rundt deres situasjon.

Presentasjon og avgrensing av problemstilling

Den primære problemstillingen er: **Hva sier forskning om risikoen for senere kriminalitet som følge av seksuelle overgrep?**

Dette ønsker jeg å finne ut ved å ha to forskningsspørsmål hvor det første er beskrivende, og det andre søker forklaring. Det første forskningsspørsmålet handler om å identifisere og bruke artikler med relevant statistikk

1. Hvor stor andel av befolkningen har opplevd seksuelle overgrep sammenliknet med andelen kvinnelige innsatte.

Det andre spørsmålet retter seg mot bakenforliggende årsaker.

2. Hvilke psykologiske og samfunnsmessige konsekvenser kan et overgrep få som gjør en mer utsatt for å havne i kriminelle miljøer?

I denne oppgaven vil hovedfokuset være på konsekvensene av seksuelle overgrep, og hvordan et slikt overgrep kan øke utsattes risiko for å involveres i kriminelle miljøer. Mangelen på mer spesifikk forskning gjør at oppgaven også vil ta for seg andre type forhold enn kun seksuelle overgrep. Jeg ønsker å ha fokus på kvinner, og deres situasjon, men i noen deler vil statistikken også omfavne menn. Noen teorier vil også bli presentert. Det finnes en rekke teorier som på ulikt vis kunne blitt brukt for å forklare fenomenet, men jeg valgte å kun forholde meg til et par stykker, slik at en heller kunne gå litt i dybden.

Begrepsavklaring

Seksuelle overgrep

Det er vanskelig å gi en klar definisjon på hva som inngår i seksuelle overgrep. Noen vil se på all uegnet seksuell atferd som overgrep, mens andre mener at konkrete fysiske handlinger må forekomme for at det skal regnes som et seksuelt overgrep. I mange studier skilles det mellom «alvorlige» og «mindre alvorlige» overgrep, der de mindre alvorlige er ikke fysiske. Et eksempel på dette kan være blotting på nett, mens de «alvorlige» for eksempel vil være uønsket seksuell omgang. Dette kan være problematisk da alvorlighetsgraden regns utfra de juridiske strafferammene, og ikke etter de psykologiske belastningene til den utsatte. For mange kan dette bidra til skam, tabu og selvforakt, og gi en opplevelse om at egne følelsene ikke blir anerkjent (Amundsen, 2010).

Den juridiske definisjonen av seksuelle overgrep omtales i Lov om straff (straffeloven) [strl.] kapittel 19. om seksuallovbrudd. Loven omhandler §298 *seksuelt krenkende atferd* som eksempelvis kan være blotting. §297 *Seksuell handling* og §292 *omgang* dekker handlinger som beføling og penetrering. §291 handler om *voldtekt*. Juridisk regnes voldtekt som seksuell omgang som skjer ved bruk av vold, trusler eller tvang, samt i situasjoner der en ikke kan motsi seg handlingen. I Norge er den seksuelle lavalderen på 16 år. Det betyr at alle seksuelle handlinger mot barn under 16 år regnes som seksuallovbrudd.

I oppgaven vil jeg betegne all uønsket seksuelle kontakt med barn under 18 år som seksuelle overgrep. Begrepene «Seksuelle overgrep», «overgrep», «seksuell vold» og «voldtekt» vil i oppgaven bli brukt om hverandre.

Omsorgssvikt

Omsorgssvikt er når barnets omsorgspersoner ikke kan, eller velger å ikke å gi barnet det de trenger for å dekke deres grunnleggende behov. Her gjelder alt fra omsorg, mat, søvn og klær til sosial kontakt og oppfølging på skole og fritidsaktiviteter. Det vanligste er at disse foreldrene selv har rus, alkohol eller psykiske problemer. I noen tilfeller kan foreldrene være evnesvake, eller leve i stressende og truende livssituasjoner (Søftestad, 2018, s. 36). Det er dog viktig å poengtere at mange foresatte i perioder kan føle at de ikke strekker til på alle arenaer, uten at det nødvendigvis vil blir definert, eller føles som omsorgssvikt (Hafstad & Augusti (red.), 2019, s. 79).

Fysisk vold

All vold som utføres med fysisk kontakt, er å regne som fysisk vold. Dette innebærer at fornærmede utsettes for kroppslig skade, smerte eller sykdom. (Søftestad, 2018, s. 36). «Fysisk vold er handlinger som innebærer villet bruk av fysisk makt som resulterer i, eller har potensial til å resultere i fysisk skade, eller som har som formål å påføre barnet smerte» (Hafstad & Augusti (red.), 2019, s. 62). Eksempler på fysisk vold kan være å slå, sparke, lugge, eller dytte. Fysisk vold kan skje ved bruk redskaper eller våpen, men også uten. I Norge inkluderes oppdragervold, kjønnslemlestelser, tvangsekteskap og æres relatert vold også under kategorien fysisk vold (Søftestad, 2018, s. 36)

Psykisk vold

Verdens helse organisasjon har definert psykisk vold som «når omsorgspersoner gjentatte ganger sier eller gjør ting som skremmer, sårer eller ydmyker barnet eller får det til å føle seg verdiløst.» (Hafstad & Augusti (red.), 2019, s. 69). Psykisk vold kan være bruk av ord som skremmer, truer, latterliggjør eller kontrollerer. Det kan også være mobbing, usynliggjøring,

og krenkelser. Psykisk vold gir ingen synlige sår, skader eller merker, likevel kan den gjøre stor skade for den mentale utviklingen et menneske har. Å være vitne til vold mot familie eller dyr regnes også som psykisk vold. Barn som utsettes for psykisk vold kan få vanskeligheter med å forstå seg selv, relasjoner med andre, og verden (Søftestad, 2018, s. 36)

Kriminalitet

«Kriminalitet er «handlinger som er straffbare i henhold til straffelovgivningen eller andre etablerte sosiale normer» (Kriminalitet, 2020). Kriminaliteten består med andre ord av 2 hovedelementer; en handling, og en lovbestemmelse. I tillegg trenger vi en håndhevelse som fastslår at den konkrete handlingen, bryter med den spesifikke lovbestemmelsen for å kunne registrere kriminaliteten (Hauge, 2001, s. 12). Kriminalitet skjer og kan forklares på både mikro; individuelt, og makro; samfunnsmessig nivå. Selv om svarene en får av de ulike nivåene vil være svært forskjellige, er begge nivåene viktige for den teoretiske forståelsen, og forebyggingen av kriminalitet og andre samfunnsproblemer (Skog, 2006, ss. 72-73).

Kriminologien tar for seg flere teorier på hvorfor noen mennesker er mer utsatt eller tilbøyelige for å begå kriminalitet. Disse teoriene er ikke gjeldene for alle, og årsakene til at noen begår kriminelle handlinger er som regel komplekse. Teoriene fungerer som forenklede modeller, som skal bidra til å bedre forståelsen og gi oss perspektiver på problemet, slik at vi lettere kan arbeide med å finne gode løsninger.

Kapittel 2: Statistikk og teoretiske perspektiver

I dette kapittelet skal jeg først gjøre rede for relevant statistikk som utgjør en bakgrunn til problemstillingen. Deretter skal jeg presentere noen teoretiske perspektiver. Jeg vil dele den teoretiske delen inn i to hoveddeler. Den første delen gjelder psykologiske mekanismer, traumeforståelse og hvordan hjernen fungerer. Den andre delen handler om sosiale forklaringer, som avviksteorier, sosial kontroll og integrasjonsprosessen.

Forekomst av seksuelle overgrep

Det er utfordrende å si noe konkret om omfang, da vold og overgrep mot barn og unge ofte skjer i private hjem, og mørketallene kan være store. Ulike undersøkelser gir ulike tall. Vi regner likevel med at variasjonen av resultater i aller størst grad handler om måten informasjonen samles inn på, og i hvilken grad spørsmålene er konkretisert (Søftestad, 2018, s. 29) I noen undersøkelser vil for eksempel blotting regnes som et overgrep, mens i andre vil det kanskje være snakk om voldtekt definert etter straffelovens §291. Dersom omfanget ikke blir konkretisert for informanten vil vedkommende kanskje unngå å opplyse om enkelte hendelser. En annen årsak er at det kan være ekstra vanskelig for barn og unge å snakke ut om slike erfaringer. Hvilke spørsmål, og hvordan de stilles vil derfor i stor grad kunne påvirke resultatene.

Siri Søftestad viser i boka «*Grunnbok om seksuelle overgrep mot barn*» til Astrid Lampe sin studiegjennomgang av ulike europeiske studier som viser fremkomsten av seksuelle overgrep mot barn under 16 år. Hos jenter varierer den mellom 6 – 36%, og hos gutter mellom 1-15%. Den store variasjonen kommer som nevnt av at de ulike studiene har brukt ulike definisjoner på hva som er å regne som seksuelle overgrep, samt at undersøkelsene har foregått på ulikt vis. Noen har brukt spørreundersøkelser på nett, andre har ringt rundt til ungdommen. Forskere er likevel enig i at det gjennomsnittlige omfanget ligger på ca. 12% på verdensbasis (Søftestad, 2018, s. 26).

Funn fra norske undersøkelser viser at mer enn 1 av 5 norske kvinner oppgir å ha blitt utsatt for en eller annen grad av seksuelt overgrep før fylte 18 år. Også blant menn er tallene høye og nesten 1 av 10 har blitt utsatt for seksuelle overgrep i barndommen ((Thoresen & Hjemdal 2014). hentet fra (Barne - ungdoms og - familiedirektoratet , 2017).

Nasjonalt kunnskapssenter mot vold og traumatisk stress (NKSVTS) gjorde en undersøkelse om *ungdommens erfaringer med vold og overgrep i oppveksten*. Undersøkelsen ble gjort i januar – februar 2019 og utvalget var bosatt langs hele Norge. Det var 9240 informanter med,

i alderen 12-16år. Undersøkelsen skilte mellom overgrep gjort av voksne, og av jevnaldrende. Dette kommer av at deltagerne er under 16 år og alle seksuelle handlinger gjort av voksne blir dermed å regne som seksuelle lovbrudd. 6% meldte om overgrep gjort av voksne, og 22% meldte om krenkelser eller overgrep gjort av jevngamle. Dette tilsvare ca. 70 skoleklasser med 29 elever som er blitt utsatt for seksuelle overgrep før fylte 18år. (Hafstad & Augusti (red.), 2019, ss. 83-98).

I perioden 2014 til 2016 gjorde sivilombudsmannens forebyggende enhet en undersøkelse i 14 norske fengsler. Undersøkelsen kartla forskjellene mellom soningstilbudet for kvinner og menn, og rapporten tar for seg problemstillingene som er knyttet til soningsforholdene til kvinner. Undersøkelsen viste at kvinnene var klart mer belastede med psykiske lidelser og rusproblematikk. I tillegg har en stor del av de kvinnelige innsatte vært utsatt for seksuelle overgrep. Ett studie gjennomført i 3 norske kvinnefengsler viste at 42% av de innsatte hadde vært utsatt for seksuelle overgrep som barn, og 57% var utsatt i voksen alder (Sivilombudsmannen , 2016, s. 14). En levekårsundersøkelse blant innsatte fra 2004, viste at psykiske plager var 4 ganger så utbredt hos kvinnelige innsatte, enn hos normalbefolkningen (Friestad & Hansen, 2004. s 49)

Hvem er utsatt, og hvem er forgriper?

Generelt sett vil barn som allerede anses å være sårbare, være mer utsatt for seksuelle overgrep og vold enn andre barn. Dette kan være barn som lever med voksne som av ulike grunner ikke evner å gi barna den omsorgen, stabiliteten og tryggheten barn og unge har behov for. Disse voksne kan for eksempel ha rus eller alkoholproblemer, være psykisk syke, eller ha en voldelig og destruerende atferd. Dette er ikke bare problematisk med tanke på den generelle omsorgssvikten, men i mange tilfeller vil det i tillegg eksponere barna for miljøer der risikoen for ny vold, utnyttelse og krenkelse er stor (Søftestad, 2018, s. 15). Forskning viser også at barn med utviklingshemninger, enslige mindreårige asylsøkere eller flyktninger, og barn fra enkelte religiøse kulturer også er ekstra utsatt (Søftestad, 2018, s. 15). Vi ser også at reviktimisering er et stort problem, og forskning viser at «mennesker som var utsatt for vold i barndommen har en høyere sjanse for å bli utsatt for ny vold senere i livet» Aakvaag & Strøm (red.). 2019 s. 54). Det er likevel viktig å huske på at ikke alle som blir utsatt for seksuelle overgrep er, eller kommer fra sårbare og utsatte familier.

Menn er overgriper i de aller fleste seksuelle overgrep. «Mellom 98 -100% av de som forgriper seg på jenter, er menn.» (Søftestad, 2018, s. 30). Statistikk fra landets sentere mot incest og seksuelle overgrep (SMISO), bekrefter at de fleste overgrep blir utført av menn, og

tall fra 2019 viste at overgrepene gjort mot kvinner ble utført av henholdsvis 84% menn, og 23% gutter (under 18 år). Enkelte kan ha opplevd flere overgrep fra flere overgripere noe som resulterer i enn høyere prosent. (Barne, ungdoms, og familiedirektoratet , 2021). Det at menn i hovedsak er de som forgriper seg på kvinner betyr verken at menn ikke kan utsettes for seksuelle overgrep, eller at kvinner ikke kan være overgripere. Undersøkelsen viser at en større andel menn ble utsatt for kvinnelige overgripere, enn kvinner. 28% av mennene som var i kontakt med SMISO oppga kvinnelig overgriper, mens for kvinner gjaldt det 8% (Barne, ungdoms og familiedirektoratet , 2021). En regner dog med at antall overgrep begått av kvinner er underrapportert. Årsaken til dette kan være flere, men det antas at det kulturelle tabuet det er å anerkjenne at kvinner, og da spesielt mødre, misbruker barn seksuelt, er en av dem. Flere menn, enn kvinner unnlater også å anmelde eller fortelle om overgrepene. Dette kan grunnes brudd med de maskuline idealene, eller fagfolks bagatellisering av problemet (Søftestad, 2018, s. 30).

Teori del 1: Traumeforståelse

For å kunne forstå omfanget og konsekvensene av vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt er det nødvendig med en grunnleggende forståelse av hvordan hjernen organiserer og bearbeider slike erfaringer. Først vil jeg definere hva et traume er, og så vil jeg kort forklare hvordan deler av hjernen fungerer.

Et traume kan defineres som «en hendelse eller vedvarende betingelser som overvelder personens kapasitet til å integrere den emosjonelle opplevelsen og som oppleves som en trussel mot eget, eller andres, liv eller kroppslig integritet.» (Saakvitne et al, 2000. hentet fra (Søftestad, 2018, s. 75).

Det er vanlig å skille mellom flere typer traumer. Enkeltraumer eller akutte traumer (heretter enkeltraumer) er de som bare skjer en gang i løpet av en persons liv. Dette kan være ulykker, naturkatastrofer, tilfeldig vold, drap eller selvmord i nær krets. Typisk for enkeltraumer er at de ofte skjer uforberedt og akutt. Og i motsetning til komplekse/kroniske traumer (heretter komplekse) er de i heller ikke tabubelagt. At traumer ikke er tabubelagt innebærer at dersom du for eksempel er utsatt for en naturkatastrofe vil media snakke om det, og du vil bli tilbudt krisehjelp. Venner og familie viser støtte og medfølelse, og det finnes et rom for å kunne snakke om og prosessere traumet (Søftestad, 2018, s. 76).

Komplekse traumer foregår gjentatte ganger, gjerne over en lang periode, og er det mest vanlige når det er snakk om seksuelle overgrep mot barn. Barna lever i konstant frykt og det blir ikke bare det konkrete overgrepet som blir traumatiserende, men også tiden før og etter. Vold, overgrep og omsorgssvikt er tabuiserte. Det betyr at de i liten grad blir snakket om, og de utsatt sitter ofte igjen med undertrykte tanker, og følelser som kan være psykisk belastende og et hinder for rehabilitering (Søftestad, 2018, s. 76). Når overgrep blir gjort av omsorgspersoner eller noen utsatte har en relasjon til, kalles det relasjonstraumer. Begrepet utviklingstraumer blir brukt dersom barnet blir utsatt for både komplekse traumer og omsorgssvikt (Søftestad, 2018, s. 76-77).

Den tredelte hjernen.

Hjernen er bruksavhengig. På samme måte som kroppens muskler, utvikler den seg på grunnlag av stimulering. Nettverket i hjernen styrkes ved sosiale, emosjonelle, motoriske og fysiologisk stimuleringer, og svekkes ved understimuli (Nordanger & Braarud, 2017, s 53). De første leveårene er de viktigste for hjerneutviklingen. Dette kommer av at de grunnleggende strukturene i hjernen dannes når man er barn, og utviklingen som skjer de første årene vil dermed være betydningsfull for resten av livet. (Søftestad, 2018, s. 78) (Nordanger & Braarud, 2017, s 54).

Hjernen er et kompleks og sammensatt organ, som kan være vanskelig å forstå. Men på 60-tallet presenterte nevrofysikeren Paul MacLean en modell om den tredelte hjernen. Denne modellen er svært forenklet, men kan likevel hjelpe oss å forstå noen av mekanismene som skjer i hjernen når en blir utsatt for et traume.

Utgangspunktet for teorien er at vi gjennom evolusjonen har utviklet oss fra å være reptiler til å bli mennesker. Denne utviklingen har gjort at hjernen har fått flere systemer, eller produsert to ekstra «hjerner» (Nordanger & Braarud, 2017, s 55)

Den første hjernen er reptilhjernen, også kalt overlevelseshjernen. Det er her; i hjernestammen, alle de instinktstyrte og grunnleggende funksjonen, som respirasjon, hjerterytme og blodtrykk kontrolleres (Søftestad, 2018, s. 78). (Nordanger & Braarud, 2017, s 54). Reptilhjernen er også ansvarlig for regulering av aktivitet. Denne reguleringen skal sørge for at kroppen reagere med riktig mengde aktivering, i forhold til situasjonen man er i.

Den andre delen av hjernen er det limbiske system. Det er her følelser, hukommelse og tilknytningsatferd blir styrt og man kan derfor ofte høre den blir referert til som både emosjonshjernen og følelseshjernen. Denne delen kjenner igjen følelsesuttrykk og vil i

nødvendige situasjoner sette i gang fight-fligth-freeze reaksjoner, som kroppen bruker for å håndtere farlige og skremmende situasjoner. I det limbiske system finner vi amygdala, hippokampus og hypothalamus, disse danner hjernens alarm- og reguleringssystem (Søftestad, 2018, s. 80).

Amygdala er hjernens alarmsentral. Her lagres minner fra farlige situasjoner, slik at kroppen fortere kan oppfatte, og reagere i liknende situasjoner. Når alarmen går, sender hjernen signalene videre til hypothalamus. Hypothalamus kan ses på som hjernens kontrollrom. Her omsettes ytre inntrykk til aktivitet. I møte med en potensiell fare vil hypothalamus gjennom nevralt og hormonelle forbindelser sende signaler om å blant annet skille ut adrenalin og øke respirasjonen. Adrenalin øker hjernefrekvensen og sørger for at kroppen forsyner seg med den energien den trenger, og økt respirasjon gir musklene mer oksygen. Dersom faren er vedvarende, blir også kortison skyldt ut i kroppen. Kortison undertrykker de prosessene i kroppen som ikke er totalt nødvendig i en faresituasjon, slik at kroppen kun bruker energi på å overleve. Dette er essensielt i en farlig situasjon, men dersom kortison fortsetter å skylles ut over lang tid, kan det få negative konsekvenser for utviklingen, og immunforsvaret. Hippokampus fungerer som hjernens kopleingssentral. Her lagres eksplisitte og episodiske minner. Hippokampus hjelper oss derfor å kjenne igjen situasjoner og den gjør det mulig for oss å fortelle om, lære av, og vurdere fare basert på tidligere erfaringer (Nordanger & Braarud, 2017, ss. 55-61)

Cortex eller hjernebarken er den evolusjonært siste og nyeste delen av menneskehjernen. Denne delen blir gjerne omtalt som logikk-, eller tenkehjernen. Dette er den mest avanserte delen, og det er i stor grad det som skjer her som skiller mennesker fra dyr. Tenkehjernen er underutviklet når mennesker blir født. Men med riktig stimulering og erfaringer gir den oss muligheten til å utvikle språk, bevissthet, evnen til å resonere, og knytte mening til det vi opplever. Her ligger også systemene vi trenger for å skille mellom nå- og fortid, regulering av sosiale relasjoner, og store deler av hukommelsen (Søftestad, 2018, s. 80).

Resiliens

Resiliens er et begrep som omfatter de prosessene som involverer et kontinuerlig samspill mellom individ og miljø, som sørger for at barnets utvikling når et tilfredsstillende nivå, til tross for erfaringer som innebærer store risikoer for å utvikle problemer (Søftestad, 2018, s. 85). Det er altså ikke gitt at alle opplever alvorlige konsekvenser av negative oppvekstopplevelser. Siden oppdagelsen om at ikke alle overgrepsutsatte utvikler seg i uheldige retninger, har forskere vært interessert i å finne ut av hva som gjør at noen

tilsynelatende kan leve greit med erfaringene, mens for andre raser livet totalt. En teori om dette er vaksinemodellen. På samme måte som en «vaksine stimulerer kroppen til å produsere antistoffer», fremmes resiliens når barnet møter håndterlig motgang (Smith et al., 2019, s. 116). Er utfordringene for store trenger barnet en trygg voksen som kan bidra med positiv tilknytning og reguleringsstøtte, slik at de kan håndtere situasjonen sammen. Uten dette kan barnet bli sykt. Personlighetstrekk som kjennetegnes hos resiliente er blant annet at de har gode kognitive og atferdsmessige ferdigheter, sterk selvtillit og indre forankret kontroll. Dette er ferdigheter som utvikles i samspillet med tygge personer, noe som styrker teorien om at overgrepsutsatte som har minst en god relasjon får færre alvorlige skader og plager (Søftestad, 2018, s. 85-86).

Teori del 2. Avviksteorier

Handlinger som bryter med de normene og reglene et hvert samfunn har, kalles sosiale avvik. Disse normene er ikke-konstante og kan dermed variere utfra land, kulturer, grupperinger, og tid. Mange normer og regler som var gjeldene i Norge før, blir ikke lenger sett på som avvikende. For eksempel blir ikke seksuelt samleie før ekteskap lenger sett på som et avvik av normalbefolkningen i Norge, likevel ser vi at noen religiøse grupperinger fortsatt regner det som avvik (Hauge, 2001, s. 14).

Målet med avviksteoriene er å gi oss informasjon og hjelpe oss å reflektere hvilke mekanismer som ligger bak utviklingen av en avvikende atferd. Dette er viktig for både det forebyggende og det rehabiliterende arbeidet i kriminalomsorgen. Avviksteoriene oppgave er å prøve å forklare ulike måter kriminalitet og avvik oppstår på. Det er likevel ikke slik at teoriene er gjeldene for alle, og i de fleste tilfeller er fenomenet multifaktorielle (Skog, 2006, s. 115). En kombinasjon av flere ulike teorier vil være den mest presise måte å forstå kriminaliteten på (Jensen, 2013, s. 3)

Den biologiske forklaringsmodellen

Teorien om den fødte forbryter kom med Cesare Lombroso. Han mente at en rekke fysiske kjennetegn, skilte kriminelle fra ikke-kriminelle (Hauge, 2001, s. 29). Forestillingen om den fødte forbryter baserte seg på ideen om at noen ble født med et biologisk anlegg til å bli kriminelle. Det at kriminelle handlinger ble gjort av fri vilje, eller sosial påvirkning, hadde med andre ord ingen plass i teorien til Lomboros. Teorien ble i senere tid etterprøvd med et omfang av 25 000 kriminelle. Denne undersøkelsen gjorde at Lomboros endret mening om at

kriminelle fleste var «født sånn», til å anslå at dette kun gjaldt en tredjedel. (Hauge, 2001, s. 30) Charles Goring gjorde senere en liknende undersøkelse av kriminelle, men han så både på fysiske og psykiske egenskaper. Hans funn var at det ikke var noen fysiske karakteriser. Han fant derimot ut at de kriminelle hadde en rekke psykiske kjennetegn som blant annet lavere intelligens og mindre moralsk forståelse, enn normalbefolkningen (Skog, 2006, s. 118).

I dag bruker vi fortsatt teorier som baserer seg på biologiske egenskaper. Riktignok handler disse i større grad om egenskaper som kan øke sannsynligheten for kriminalitet, og ikke at kriminalitet er en direkte konsekvens av egenskapene (Skog, 2006, s. 118). Disse egenskapene kan være medfødt eller ervervet i løpet av oppveksten. Eksempler kan være lite empati, lav grad av konsekvenstenkning eller at man har en høy grad av rastløshet og spenningssøkende atferd. Flesteparten av de menneskene som har disse egenskapene blir likevel ikke kriminelle, selv om egenskapene er overrepresentert i enkelte kriminelle grupper (Skog, 2006, s. 1187-118).

Ideen om at avvikere er biologisk annerledes enn normalbefolkningen har ført til en rekke undersøkelser om arvelighet, og det ble blant annet gjort en slektsgranskning på en familie der det tilsynelatende var mange kriminelle (Skog, 2006, s. 119) (Hauge, 2001, s. 35). Funnet ble at over halvparten av slekten kunne regnes som kriminelle eller avvikere, og at dette måtte skyldes arvelige belastninger (Hauge, 2001, s. 35). Nyere forskning rundt temaet viser derimot at dette likegodt kan forklares ved at avvikene skyldes de miljømessige påvirkningene barna har fått, fra å ha familie som er involvert i kriminelle miljøer, og at de ikke nødvendigvis trenger å begrunnes med biologiske forklaringer (Hauge, 2001, s. 36)

Jeg skal nå presentere 3 teorier som kan forklare hvilke psykososiale mekanismer som kan ligge bak den kriminelle atferden.

Svak sosial integrasjon

På 1800 tallet var det en utbredt forestilling om at kriminalitet og sosiale avvik var knyttet til egoisme og svak tilknytting til samfunnet. Tanken var at noen mennesker er opptatt av egen vinning, selv om det går på bekostning av felleskapet og dets normer og regler. Emilie Durkheim publiserte i 1897 en bok om hans selvmordsteori. Durkheim mente at mennesker først og fremst er sosiale vesener og at sterkere tilknytning til et felleskap, gjør at menneskene utvikler mindre grad av egoisme. Tilhørighet ble derfor sett på som sentralt for å finne mening med livet. Lav grad av integrasjon, og høy grad av egoisme kunne dermed føre til manglende vilje til å leve (Skog, 2006, s. 127)

Utgangspunktet for selvmordsteorien var hvordan industrialiseringen i det franske samfunn hadde skjedd så fort at mangelen på produksjonsregulering gjorde at befolkningen aldri helt var trygg på om det var nedgang, eller oppgangstider. Arbeid var en viktig del av det sosiale felleskapet. Durkheims funn var at «selvmordene steg i perioder med økonomisk omveltning» (Hauge, 2001, s. 63) både i oppgang og i nedgang. «Det ble vist at også for sterk integrasjon kunne føre til selvmord» (Skog, 2006, s. 127). Dette kunne grunnes med at individet følte de ble en belastning for felleskapet, og så derfor på selvmord som en måte å «ta en for laget». På lik linje med selvmordene ville økt egoisme, eller svak sosial integrasjon ses som en årsak til økt kriminalitet.

Sosial læringsteori

Sosial læringsteori eller subkulturell læring ble i førsteomgang representert i Chicago-skolen av Clifford Shaw og Henry McKay. De undersøkte kriminalitet i ulike bydeler i Chicago og fant ut at det var økende tendenser til kriminalitet i områder med lavere integrasjon. I slumområdene var boligene dårlig vedlikeholdt og boligprisene falt, dette førte til at ressurssterke flyttet ut og ressursvake flyttet inn. Her bodde familier med ulike nasjonaliteter, språk og kulturell bakgrunn, og deres eneste fellestrekket var området de bodde i. Fravær av samvær og sosial kontroll mellom velfungerende voksne, og ungdom førte til gjengdannelser. Individuer som ikke nødvendigvis hadde kriminelle tendenser, kunne likevel bli en del av et felleskap i et belastet miljø, noe som øker risikoen for å selv begå kriminalitet (Skog, 2006, s. 128). Mekanismen bak kriminaliteten skyltes dog ikke svake integrasjon, men læring innad i et miljø som forholder seg til andre regler og verdier enn resten av samfunnet. Slike tendenser kan en også se høyere opp i systemet, ved for eksempel store bedrifter, der statlige reguleringer kan hindre utvikling av bedriftens interesser. Miljøet innad i bedriften kan da lage en forestilling om at disse reguleringene er hensiktsløse og dermed forsøke å unngå dem. Sosial læringsteori forklarer med andre ord kriminalitet som noe som læres og legitimeres i et sosialt felleskap, mens svak sosial integrasjon teori mener det oppstår ved mangelen på felleskap (Skog, 2006, s. 128).

Sosial kontrollteori

Sosial kontrollteori er utviklet av Travis Hirschi. Teorien baserer seg på tanken om at «Mennesker ofte har en disposisjon til å berike seg på bekostning av andre» (Jensen, 2013, s. 5). Hirschis teori handler dermed ikke om hvorfor mennesker begår kriminalitet, men hvorfor de *ikke* gjør det? Utgangspunktet er at de aller fleste av oss er tilbøyelige til å berike oss på andre vegne. Et eksempel på dette er at barn må lære seg å utvikle selvkontroll ved hjelp av

korrigerende av voksne, hvis ikke ville barna bare tatt seg til rette. Gjennom sosialisering prosessen, og oppveksten får vi opplæring i hvordan å leve i et lovlydig system, og avlære tilbøyeligheten for kriminell, eller avvikende atferd (Skog, 2006, s. 130). Hirschi mener at man igjennom oppveksten og livet får en tilhørighet til samfunnet, og når man blir en del av et fellesskap, investerer man i både relasjonelle og materielle goder. Disse godene kan være alt fra familie og venner til hytte, hus og båt. Investeringene vi gjør får en *sosial kontroll* på oss, og dersom vi begår kriminalitet står vi i fare for å miste disse godene eller investeringene. Har man derimot ikke noen kontakt med familie, lite venner, eller ingen materielle investeringer, har man heller ikke så mye å miste. Terskelen for å begå kriminalitet kan med det bli lavere. I tillegg kan det tenkes at mangel på sosiale relasjoner i nåværende miljø, kan føre til at en prøver å finne kontakter i andre miljøer, og at det er påvirkningen fra disse miljøene, som fører til den faktiske kriminaliteten (Skog, 2006, s. 130)

Kapittel 3: Metode

I vitenskapen er metode måten man går frem på for å løse en problemstilling, eller komme frem til ny forskning på (Halvorsen, 2008, s. 20). Hvilken metode man velger vil dermed ha stor innvirkning på forskningens resultat. Det blir av den grunn viktig å ha forståelse for de ulike metodene og deres sterke og svake sider, slik at en kan velge best egnet metode for hvert enkelt forskningsprosjekt.

Den vanligste måten å skille metodene på er å se om det er kvalitativt- eller kvantitativt orientert forskning. Begge metodene har som formål å bedre forståelsen av fenomener som oppstår i samfunnet, i grupper, eller hos enkeltpersoner. Fenomenet kan også skje i samspillet mellom de ulike faktorene (Dalland, 2020, s. 54). Metodens mål om å svare på et forskningsspørsmål er lik, men fremgangsmåten er forskjellig.

Kort forklart går de kvalitative metodene i dybden, og benytter seg i stor grad av færre undersøkelsesobjekter enn de kvantitative. Metoden prøver å få frem det spesielle med fenomenet, og ved å ikke ha svaralternativer fanger metoden opp meninger og opplevelser rundt situasjonen (Dalland, 2020, s. 54)

De kvantitative metodene går i motsetning til de kvalitative i bredden. Undersøkelsene prøver å representere et kvantitativt omfang av fenomenet. Dette gjøres ved å innhente lite, men konkret data fra et bredt utvalg informanter. En av fordelene med kvantitative metoder er at de er målbare i form av tall (Dalland, 2020, s. 54)

Grovt sett kan vi si at kvalitative studier prøver å si noe om et fenomen, mens kvantitative studier viser til hvor utbredt fenomenet faktisk er. Ved å bruke ulike metoder kan vi gjøre nye oppdagelser, og utvikle forståelsen vi allerede har rundt forskjellige fenomener.

Problemstillingen «**Hva sier forskning om risikoen for senere kriminalitet som følge av seksuelle overgrep**» kan på sett og vis forskes på og besvares ved hjelp av flere ulike metoder. En kunne brukt en kvalitativ metode for å finne ut av hvordan enkeltpersoner som har vært utsatt for overgrep, opplever at situasjonen har påvirket deres livssituasjon. Mens en kvantitativ metode vil i større grad kunne si noe mer presist om omfanget, samt kartlegge sammenhengen ved å sammenligne de som har opplevd overgrep kontra de som ikke hadde det. En kvantitativ tilnærming vil likevel ikke gi oss noe svar på hvorfor det eventuelt finnes en sammenheng. En litteraturstudie gir dog muligheten til å finne forskning som inneholder både kvalitative, og kvantitative undersøkelser, som for meg ble en viktig faktor for valg av metode.

Litteraturstudie

I denne oppgaven vil jeg benytte meg av litteraturstudie. En litteraturstudie er når du forsøker å besvare et forskningsspørsmål ved hjelp av en systematisk tilnærming (Aveyard, 2014, s. 1) Formålet er å innhente informasjon om hva som allerede finnes på fagfeltet, samt å finne ut av hva det er behov for å forske mer på.

Alle forskningsmetoder, har både sterke og svake sider. Litteraturstudie er ingen unntak, og som forsker blir det viktig å være klar over de potensielle fordelene, og fallgruvene den valgte metoden har.

Først og fremst er kildevurdering en viktig del av forskningsarbeidet. Når du jobber med en litteraturstudie, jobber du i utgangspunktet med andres verk. En fordel med dette er at informasjonsmengden på både trykk og internett er enorm. Det store utvalget gjør det mulig å finne informasjon om nesten alt. Til gjengjeld krever det store mengder tid og ressurser på å finne *god, og relevant* forskning.

Når du aktivt leter, leser, og vurderer så store mengder forskningsartikler over en kort periode er det lett å bli litt overveldet av all informasjonen. Hvis man ikke er bevist på dette kan en falle i et mønster der man ubevist blir litt mindre kritisk. Det blir derfor ekstra viktig å huske på at ikke alt som blir presentert som kunnskap, er vurdert som kunnskap. Det betyr at kildene du finner må gjennomgå en vurdering, både for å se om den er kvalitetssikker, og for å forsikre at den er relevant for den aktuelle problemstillingen. Når forskning blir vurdert på relevans og kvalitet kalles det informasjonskompetanse (Dalland, 2020, ss. 139-143).

En fordel med litteraturstudie er at en lettere kan være kritisk til resultatet, fordi man får avstand fra både informanter og forskere. Ulempen er at avstanden gir større rom for feiltolkning. Selv om forskningsresultatet i all hovedsak skal være uavhengig av hvem som utøver undersøkelsen, bør en være observant på mulige unøyaktigheter ved bruk av alle metodene. Disse unøyaktighetene kan handle om alt fra feiltolkning av avansert språk, til mangelfull transkribering (Dalland, 2020, s. 60)

En tredje fallgrube ved å jobbe med andres verk, er at en ikke helt vet hva man får svar på. Det er derfor lurt å ha noe slingringsmonn, eller fleksibilitet til å endre problemstilling underveis. Det er nemlig slik at empirien skal være første prioritet. Med det mener jeg at dersom forskningsresultatene ikke stemmer overens med antagelsene eller problemstillingen,

er det likevel resultatene som kommer frem som gjelder. Mangler man da fleksibiliteten til å endre lyden av problemstillingen kan kvaliteten på arbeidet senkes (Dalland, 2020, s. 59).

Datainnsamling

Søkene ble gjennomført fra 11.februar til 21. mars

I begynnelsen av søkeperioden benyttet jeg meg i aller størst grad av søkestrategien gressing. Dette er en metode der du benytter deg av relativt ustrukturerte søk, både på nett og i bøker. Målet er å få litt overordnet oversikt over hva slags informasjon det finnes om temaet (Dalland, 2020, s. 151). Når jeg etter en stund hadde fått noenlunde oversikt ved hjelp av tilfeldige søk, litt snubleflaks og snøballmetoden (lese igjennom funn fra relevante litteraturlister) begynte jeg med strukturelle søk.

Disse søkene ble gjort på ulike søkemotorer som Oria, Iduun, fontene forskning og google scholar. I starten ble det kun brukt norske søkeord, da jeg i hovedsak ønsket å se på problemstilling i lyset av norske forhold. Dette ble dog litt for snevert, og etter hvert gikk jeg over til å også benytte meg av engelsk litteratur. Dette førte i noen tilfeller til ekstreme mengder treff, og nok en gang måtte jeg snevre inn og avgrense søkene. Alle strukturelle søk ble derfor avgrenset til fagfelleverderte artikler fra 2015 -2021. Tabell A viser noen av søkene og hvilke resultater de ga. Noen søk ble gjort flere ganger, på ulike tidspunkt. Tabellen er ment for å demonstrere hvordan et søk kan ha sett ut, og fordi det ble gjort svært mange søk i perioden er den ikke fullstendig.

Tabell A.

Søkeord	Database	Dato	Antall treff	Avgrensninger
Seksuelle overgrep	Oria	11.02.21	13636 162 13	Ingen avgrensninger Fagfelleverdert 2015- 21 ^ + kun norsk
(Omsorgssvikt ELLER seksuelle overgrep ELLER vold ELLER incest) og krim*	Oria	11.02.21	10	

Innsatte og psykisk helse	Oria	11.02.21	97	
Seksuelle overgrep i barndommen – kvinners opplevde konsekvenser i voksen alder	Google scholar	16.02.21	76	
Seksuelle overgrep senskader	Google scholar	21.02.21	74	
(Bakgrunnsfaktorer ELLER risikofaktorer ELLER risikoindikatore) OG (vold ELLER kriminalitet ELLER overgrep)	Oria	01.03.21	184	
Kvinner i fengsel	Idunn	08.03.21	425	
(sexual abuse ELLER child neglect ELLER abuse) OG (criminality ELLER inmate ELLER convicted)	Oria	19.03.21	6463740 457012 16 784 11874	Ingen avgrensninger 2015-2021. Fagfellevurdert + Engelsk + victim I søkefeltet.
ACE - Victim- offender overlap	Oria	21.03.21	83	2015-2021. Fagfellevurdert

Flere av søkene ga i utgangspunktet svært mange treff, men etter samtlige avgrensninger ble det mulig å lese igjennom, lagre treff som virket interessante, og utelukke alt annet. I Oria kan man lese sammendrag av alle artiklene så fremgangsmåten min igjennom hele søkeperioden har vært å finne relevante overskrifter, for å så lese sammendraget. Dersom artikkelen viste seg å være av interesse ble hele artikkelen blitt lest, og vurdert på nytt. En gjentakende, og til tider problematisk del av søkeperioden har vært å finne spesifikk forskning, som svarer på problemstillingen min. Gang på gang ble det lest både rapporter og artikler som jeg i utgangspunktet ønsket å bruke, men som av ulike grunner ble valgt bort. Blant annet kom jeg over flere offentlige rapporter, jeg i hovedsak ønsket å bruke som funn, men da de ikke stod i samsvar med retningslinjene benyttet jeg meg heller av informasjonen

til å støtte opp teorien. Ellers ble valg om inkludering tatt på bakgrunn av utgivelsesdato, fagfelle vurdering, eller hvor stor del av artikkelen som ble vurdert som relevant. Denne prosessen har til tider oppfattes som utfordrende, og problemstillingen ble revurdert og justert opptil flere ganger. På tross av dette har jeg funnet 4 gode artikler, basert på søkene som ble gjort. To av funnene er av internasjonal forskning og sier noe om statistikken rundt tema victim-offender overlap. De to resterende artiklene er norske kvalitativ studie, som sier noe om opplevelsen ulike brukergrupper har av ettervirkningen av seksuelle overgrep.

De gulmarkerte søkefeltene er de som ga funn.

Den første artikkelen fant jeg etter avgrensingen av søket «seksuelle overgrep». Søket startet svært «tilfeldig», og funnene passet i stor grad ikke til problemstillingen. Etter samtlige avgrensinger – «Fagfelle vurdert – 2015-2021 – norsk» kom jeg over «*Hvilken betydning har nettverkets og deres reaksjoner for utsatte for seksuelle overgrep*». Artikkelen ble lest og lagret, men ble ikke hentet opp som en av de «utvalgte» før flere uker senere, da jeg leste og vurderte den på nytt.

Neste søk som ga funn, var «Innsatte og psykisk helse». Resultatene viste en artikkel skrevet av Marie-Lisbet Amundsen. Akkurat denne artikkelen var ikke relevant for min problemstilling, men navet virket kjent så jeg leste igjennom flere av hennes verk. Der fant jeg «*Bak glemselens slør.*» Denne artikkelen er av litt eldre dato, men den var svært relevant for problemstillingen. Jeg tok kontakt med forfatteren for å bekrefte at den var fagfelle vurdert, noe den var. Basert på kvaliteten, relevansen og annerkjennelsen forfatteren har i feltet, valgte jeg å bruke artikkelen, til tross for at den er over 5 år gammel. Likevel var det faktumet om at det var en kvalitativ studie, og ikke nyere statistikk som ble utslagsgivende i vurderingen om å benytte artikkelen.

Det engelske søket (sexual abuse ELLER child neglect ELLER abuse) OG (criminality ELLER inmate ELLER convicted) ga svimlende 6 millioner treff. Det ble gjort avgrensinger, men det miste totalt på 11 874 treff er likevel et høyt antall. I veldig mange tilfeller er det heldigvis slik at de mest relevante treffene kommer først. Jeg begynte derfor å lese overskrifter, gikk videre til sammendrag, før noen titalls artikler ble lest helt igjennom. Den artikkelen som ble vurdert som mest relevant var “*Child abuse and neglect - Does childhood victimization predict specific adolescent offending? An analysis of generality versus specificity in the victim-offender overlap.*”

I sistnevnte artikkel ble jeg introdusert for begrepet «victim offender overlap». Og i samtlige tidligere tekster ble adverse childhood experience (ACE – rapporten) referert til. Jeg prøvde søkeordene hver for seg, men det var først når jeg slo de sammen at jeg fant den siste artikkelen jeg trengte. Søket ACE – victim-offender overlap ga meg 85 treff. Også her leste jeg gjennom flere overskrifter, sammendrag og hele tekster før jeg fant «*Victims and offenders – Addressing the victim-offender overlap. Advancing evidence-based research to better service criminally involved people with victimization histories.*»

Kapittel 4. Artikler og funn

Presentasjon av artikler

I dette kapitlet vil jeg presentere funnene ved først å presentere artiklens tema, metode og de funnene som er mest relevant for min problemstilling. Dette gjøres i tabell B. Deretter vil jeg legge frem et sammendrag av hver av artiklene, hvor jeg litt mer generelt sier noe om funnene.

Tabell B.

Referanse	Forskningsspørsmål	Metode	Hovedfunn
Marie -Lisbet Amundsen - 2010	Forske på en marginalisert gruppe som er overrepresentert i overgrepstatistikken. Og få innblikk i hvordan de kvinnelige innsatte opplever egen livssituasjon.	Kvalitativt intervju 10 kvinner.	Kvinnene mener overgrepene er hovedårsaken til at de er i den posisjonen de er i. Informantene melder om at avmakt og manglende ressurser til å endre egen livssituasjon er den tyngste byrden.
Sandrea M. Bucerus, Daniel J. Jones, Ashley Khol, og Kevin D Haggerty - 2020	Finne ut om voldsutsatte har en høyere risiko for å bli kriminelle.	Kvalitativintervju 1 time. 1-1. 38kvinner- 228 menn. Kvantitativ spørreundersøkelse 57 spørsmål, avkrysning.	96% av de mannlige og 97% av de kvinnelige innsatte har blitt utsatt for vold eller overgrep. 82-83% erfarte volden før de selv ble kriminelle.
Lauren N. Miley, Bryanna fox, Caitlyn N. Muniz, Robert Perkins, Matt DeLisi - 2019	Målet er å finne ut om det finnes noe korrelasjon mellom type vold de som utsettes for og de som utfører gjør. Vil voldsutsatt ha høyere risiko for å begå voldslovbrudd?	Kvantitativt 64 329 ungdommer. Intervju, spørreundersøkelser, og gjennomgang av saksmappe	Resultatet i denne studien støtter teorien om at fysiske mishandlede barn har en høyere risiko for å selv begå voldelige forbrytelser. Seksuelt mishandlede begår flere seksualforbrytelser.
Lene Østby og Kari Stefansen	Hvilken betydning har nettverkets og deres reaksjoner	Kvalitative intervjuer.	De som ble møtt med ikke-støttende

- 2017	for utsatte for seksuelle overgrep	13 fagpersoner og 9 overgrepsutsatte	anerkjennelse hadde størst grad av psykiske vansker i ettertid. Tyder på at de som mottar lite emosjonell og informativ støtte er mer utsatt for nye overgrep.
--------	------------------------------------	--------------------------------------	--

Artikkel 1.

Bak glemselens slør

- Marie -Lisbet Amundsen
- 2010

Retroperspektive intervjuer av 10 kvinnelige innsatte som snakker om egen livssituasjon. Alle de 10 kvinnene er under 26 år, og sitter inne for rus eller vinningsrelaterte lovbrudd. Alle har vært utsatt for seksuelle overgrep som voksne, og som barn ble 6 av dem utsatt for gjentatte overgrep av en nær tilknytningsperson. Artikkelen tar opp hvordan kvinnelige innsatte er en sosialt marginalisert gruppe som i stor grad er overrepresentert i overgrepsstatistikken. Et tidligere studie viser at 42% av norske kvinnelige innsatte har vært utsatt for seksuelle overgrep som barn og 57% er vært utsatt i voksen alder.

Kvinnene forteller om skam, angst, fortvilelse og avmakt. Informantene forteller om at dette har ført til både isolasjon, selvskading, spiseforstyrrelser og rusproblemer. 6 av 10 forteller at rusproblemene har ført til økonomiske, helsemessige og sosiale problemer. For flere ble egne grenser helt visket ut, og kombinasjonen av synet på egen kropp som et objekt, og mangel på penger til rus har gjort at flere begynte å prostituere seg. 63% av de prostituerte melder om reviktimisering.

For mange startet overgrepene tidlig, og flere av kvinnene forteller om mangel på tillitt til systemet. Dette startet da de ikke fikk hjelp som barn, og ble forsterket som voksen da flere opplever at politiet ikke ønsker å hjelpe dem basert på tilknytningen de har til rus og prostitusjons miljøet.

Informantene melder likevel om at det er avmakten og manglende ressurser til å endre egen situasjon som er den tyngste byrden

Artikkel 2.

Victims and offenders – Addressing the victim-offender overlap. Advancing evidence-based research to better service criminally involved people with victimization histories.

- Sandra M. Bucarius, Daniel J. Jones, Ashley Khol, og Kevin D Haggerty
- 12. Juli 2020

Studie er gjort på 38 kvinnelige og 228 mannlige innsatte ved to fengsler i vest Canada. Det ble gjort 1-1 intervjuer, samt at deltagerne måtte svare på 57 spørsmål om personlig liv, kriminell involvering og demografiske faktorer. Funnene viste en klar kopling til victim-offender overlap. 82-83% av de innsatte var blitt utsatt for en eller flere typer vold og overgrep før de selv ble dømt. Seksuell vold var den eneste kategorien der utsatthet var knyttet til kjønn. Blant mennene meldte 34% om tidligere seksuelle overgrep, mens for kvinnene gjaldt dette 75%.

Artikkel 3.

Child abuse and neglect - Does childhood victimization predict specific adolescent offending? An analysis of generality versus specificity in the victim-offender overlap.

- Lauren N. Miley, Bryanna fox, Caitlyn N. Muniz, Robert Perkins, Matt DeLisi
- 20.10.2019

Studien er basert på Victim-offender overlap, og støtter teorien om at barn som er utsatt for vold, overgrep eller rusmisbruk i oppveksten generelt sett har en høyere risiko for å begå kriminalitet. Det denne undersøkelsen ønsker å finne ut av, er om spesifikke voldserfaringer øker risikoen for å selv utøve samme type lovbrudd. Undersøkelsen er gjort på 64 329 ungdommer i Florida som har vokst opp i hjem der omsorgspersoner misbruker illegale rusmidler, eller der ungdommen selv ha vært utsatt for fysisk eller seksuell vold. I tillegg har alle ungdommene i undersøkelsen begått minimum ett lovbrudd eller en forseelse.

Funnene viste at alle har opplevd enten bruk av rusmidler, eller vært utsatt for fysisk eller seksuell vold. Studien støtter teorien om at fysiske mishandlede barn har en høyere risiko for å selv begå voldelige forbrytelser. Seksuelt misbruk øker risikoen for å begå seksualforbrytelser, og rusmisbruk i hjemmet øker risikoen for rusrelatert kriminalitet. Denne

undersøkelsen viste at seksuelle overgrep ikke var statistisk signifikant med å begå rusrelaterte forbrytelser.

Studien støtter sosial læringsteori, og delvis forklarer fenomenet med at barn og unge formers av, og speiler omsorgspersonene. Dersom mor eller far løser konflikter med vold, vil vold i mange tilfeller være det eneste verktøyet barnet selv har for å løse konflikter.

Artikkel 4.

Nettverkets betydning etter seksuelle overgrep

- Lene Østby og Kari Stefansen
- 19.09. 2017

Kvalitativt intervju med 13 fagpersoner og 9 overgrepsutsatte. Artikkelen handler om viktigheten av god støtte etter et seksuelt overgrep, både fra det uformelle (venner, familie, kolleger) og formelle nettverket (fagfolk). Dette gjøres ved å belyse hvilke reaksjoner de utsatte opplever som positive (støttende) og negative (ikke-støttende).

De positive reaksjonene kan kategoriseres i som 1. *Emosjonell og følelsesmessig støtte*, som innebærer forståelse og omsorg. 2. *Instrumentell støtte*, som kan være å følge til legevakt, gi husrom eller penger. Og 3. *Informativ støtte*, som handler om å hjelpe med å informere om for eksempel hjelpetilbud.

De negative reaksjonene deles i litteraturen inn i to hovedkategorier 1. *Intenderte negative reaksjoner* som har til hensikt å være ikke-støttende, og 2. *Ikke-støttende anerkjennelse*, som har til hensikt å være støttende, uten at det nødvendigvis føles sånn for de utsatte.

I den første kategorien snakker vi om reaksjoner som umyndiggjør utsattes opplevelse, påfører skam, og stigmatiserer personen. Mens i den andre kategorien er det snakk om reaksjoner som distrahering og egosentrisk atferd.

Forskningen viser at positiv støtte bidrar til at de utsatte forstår hva de har vært utsatt for, og at de kanskje kan trenge bistand fra hjelpeapparatet, mens negative reaksjoner kan fremme skam og skyldfølelse, samt hindre at vedkommende søker hjelp. De som ble møtt med ikke-støttende anerkjennelse hadde større psykiske vansker i ettertid, enn de som ble møtt med støtte og forståelse.

Kapittel 5. Diskusjon

For å kunne si noe om risikoen må vi først og fremst se på omfanget. Hvor stor andel av normalbefolkningen har vært utsatt for seksuelle overgrep, og hvor stor andel av de kvinnelige innsatte har vært utsatt. Når vi vet om omfanget er signifikant, kan vi begynne å se på årsaksforklaringene. I dette kapitlet ønsker jeg først å kommentere statistikken, før jeg ved hjelp at teorien vil drøfte årsak og konsekvens.

I 2019 publiserte FHI en folkehelse rapport om vold og seksuelle overgrep. Der oppgis det at 9% av alle norske kvinner har vært utsatt for voldtekt minst en gang i livet, og 25% har opplevd uønsket seksuell kontakt (Folkehelseinstituttet, 2019). Høye tall kommer også frem i rapporten til Barne-, ungdoms- og familie direktoratet som melder at 5% av voldtektene skjer før utsatte har fylt 18 år. Selv om disse tallene er urovekkende, ser vi at blant den marginaliserte gruppen «kvinnelig kriminelle» er tallene enda høyere. Sivilombudsmannen og Amundsen viser i sine verk, til samme studie. Denne viser at 42% av norske kvinnelige innsatte har vært utsatt for seksuelle overgrep som barn, mens 57% har vært utsatt som voksen (Amundsen, 2010) (Sivilombudsmannen , 2016, s. 14)

I Amundsens artikkel *Bak glemselenes slør* forteller 6 av 10 at overgrepene startet som barn, mens alle informantene har blitt utsatt for voldtekt som voksen. Regjeringens handlingsplan mot voldtekt viser at overgrep i familiære forhold utgjorde ca. 1,3% av samlede anmeldelser i 2017 (Justis og beredskapsdepartementet, 2019). Den lave prosenten tilsvarer rundt 17 saker, og gir i utgangspunktet inntrykk av at overgrep innad i familien er et lite utbredt fenomen.

Når det er sagt, kan vi tenke oss at voldtekt i familiære forhold er en kategori med høye mørketall. En faktor som taler for dette, er at ingen av informantene fra Amundsens artikkel anmeldte forholdene som barn. I tillegg viser en studie om langvarig taushet etter seksuelle overgrep at det i gjennomsnitt tok 17år før utsatte barn i det hele tatt fortalte noen om overgrepene (Amundsen, 2010, s. 41)

I litteraturen ser vi at noen av årsakene til dette bunner i utsattes opplevelse av skyld og skam, mangel på språk og frykt for negative konsekvenser (Søftestad, 2018, ss. 41-46). Dette er følelser de kvinnelige innsatte også kjente igjen, og fortalte om.

Heller ikke overgrepene som skjedde i voksen alder ble anmeldt av informantene. De forteller at mangel på et sosialt nettverk gjør det vanskelig, spesielt når de opplever av at politiet ikke tar dem på alvor. Voldtekter gjort i tilknytning til rus- og prostitusjonsmiljøer blir omtalt som sårbarhetsvoldteker, og ifølge justis- og beredskapsdepartementet utgjorde disse sakene 5,6%

av de anmeldte overgrepssakene i 2017. Det utgjør 73 enkeltsaker (Justis og beredskapsdepartementet, 2019). Det er imidlertid naturlig å anta at det også her finnes mørketall. I en studie basert på dybdeintervjuer av 42 prostituerte, vegret samtlige seg for å anmelde voldtekt til politiet, da flere hadde negative opplevelser ved tidlige forsøk på å melde fra (Amundsen, 2010, s. 11).

Også i den Canadiske studien *Addressing the victim-offender overlap. Advancing evidence-based research to better service criminally involved people with victimization histories*. Finner vi at 34% av mennene i fengselet meldte om å ha vært utsatt for seksuelle overgrep før deres første lovbrudd, og blant kvinnene gjaldt dette 75%. Sammenlikner vi dette med normalbefolkningen i Canada, finner vi at 4.6% gutter og 13.2% jenter er blitt utsatt for seksuelle overgrep før fylte 15 år. Kvinner er altså over dobbelt så utsatt for seksuell vold som menn, og innsatte kvinner er over 5 ganger så representert i overgrepstatistikken enn normalbefolkningen.

Victim-offender overlap

The victim-offender overlap er i litteraturen så konsis at den i kriminologien blir omtalt som en av få fakta (Burcerius et al, 2020, s. 2.) Til tross for dette ser vi at det er gjort få undersøkelser på hvorvidt opplevelsen av spesifikke typer vold og overgrep, øker risikoen for å selv begå samme type lovbrudd. Undersøkelsen forsøker å fastslå at victim-offender overlap kan koples opp mot spesifikke tidligere erfaringer, noe den i denne undersøkelsen gjør.

Vi finner at å ha blitt fysisk mishandlet var den største faktoren for å selv begå voldelige forbrytelser. Utsatte for seksuelle overgrep hadde høyere tendenser til å begå seksuallovbrudd, og at rusmisbruk i hjemmet økte risikoen for å begå rusrelaterte lovbrudd, mer enn noen av de andre kategoriene.

Det jeg imidlertid finner mest interessant med undersøkelsen er at å ha blitt utsatt for seksuelle overgrep ikke er statistisk signifikant med risikoen for å begå rusrelaterte forbrytelser (Burcerius et al, 2020, s. 8.)

På en side ser vi at alle kvinnen i *bak glemselens slør* sitter inne for rus- eller vinningskriminalitet. Flere av informantene begynte med rusmidler like etter overgrepet som en måte å flukte virkeligheten på, og 6 av 10 har fått så omfattende rusproblemer at det har fått sosiale, økonomiske og helsemessige konsekvenser. I en artikkel om ettervirkning av traumatiserende barndomsopplevelser ser vi også at «traumatisering er den beste predikatoren

for rusmisbruk hos kvinner» (Blindheim, 2012). På den andre siden er utvalget i Amundsens artikkelen svært lite i forhold til den amerikanske undersøkelsen, og heller ikke statistisk representativt.

Vi ser at i tidligere forskning som «*Har barn som mishandles større risiko for å bli kriminelle?*» (Clausen, 2004) var heller ikke seksuelle overgrep statistisk signifikant å øke risikoen for kriminell atferd. Her begrunnes det dog med at jenter i aller størst grad var de som ble utsatte for seksuelle overgrep, og at dersom kontrollvariabler som kjønn hadde blitt tatt stilling til, ville risikoen økt. (Clausen, 2004). I den amerikanske undersøkelsen blir ikke fordelingen av kjønn kommentert, men det er likevel slik at menn generelt sett er overrepresentert i kriminalstatistikken. Dette ser vi også i utvalget av den Canadiske undersøkelsen der mennene var overrepresentert i undersøkelsen, mens kvinnene var overrepresentert i overgrepstatistikken.

Konsekvenser av utviklingstraumer

Alle mennesker har behov for kjærlighet, omsorg, trygghet og beskyttelse. Ekstra viktig er dette for barn og unge, da barndommen er en tid for utvikling. Manglende omsorg og beskyttelse kan virke hemmende for utviklingen av kroppens nevrologiske, kognitive og emosjonelle funksjoner (Jensen, 2019) (Barne - ungdoms og - familiedirektoratet, 2017)

Når barn lever i hjem der fysisk, psykisk, og seksuell vold forekommer, blir de også utsatt for et kronisk stress. Tidligere nevnte jeg hvordan utskyllingen av kortison, satte andre utviklingsprosesser på pause. På den ene siden er utskylling av kortison en svært viktig del av kroppens overlevelsesstrategi for å håndtere utfordrende situasjoner. Samtidig ser vi at et for høyt kortisonnivå, over lengere tid er med på å hemme de utviklingsprosessene barnet trenger. Ulik forskning viser tegn til redusert hippokampus, svake forbindelser til amygdala og en underutviklet cortex hos traumatiserte. Manglende reguleringsstøtte vil dermed føre til en underutvikling som kan gi hukommelsesproblemer, læringsvansker, og utfordringer med å danne sosiale relasjoner og regulere egne impulser videre i livet (Nordanger & Braarud, 2017, ss. 55-63) (Søftestad, 2018, ss. 79-83). Noen studier viser dog at barn som har trygge tilknytninger, ikke skylder ut like mye kortison, som barn uten (Blindheim, 2012, s. 16). Tilknytningen fungerer da som en beskyttelsesfaktor for barnets utvikling.

Belastingen som kommer av kronisk traumatisk stress, og sviktende reguleringsstøtte kaller vi for utviklingstraumer. Dersom et barn blir utsatt for seksuelle overgrep av en omsorgsperson vil barnet oppleve akutte negative emosjoner. Samtidig som personen som er ansvarlig for å

trygge barnet, selv er trusselen. «Barnet blir da overlatt til å regulere ned alarmreaksjonene, uten å ha de nevralt forutsetningene til å klare det ... Dette fører til at barna får ofte et hypersensitivt alarmsystem og et underutviklet reguleringsystem» (Nordanger & Braarud, 2017, ss. 74-75)

Den biologiske forklaringsmodellen sier noe om hvordan spesifikke personlige egenskaper, oftere ses blant innsatte, enn hos normalbefolkningen. I nyere forskning ser vi at de egenskapene det er snakk om ikke nødvendigvis trenger å være medfødt, men at de kan erverves i oppveksten. Vi ser at lavere intelligens, mindre grad av empati og moral, eller høy grad av rastløshet er blant noen av egenskapene som regnes som risikofaktorer, da de er overrepresentert blant mennesker med kriminell bakgrunn.

Det er vist at en slik underutvikling ikke bare påvirker hjernen, men også organsystemet og det nevrokjemiske reguleringsystemet. Dette vil kunne påvirke emosjoner, humør, personlighet og atferd, i tillegg til de fysiologiske prosessene i kroppen (Hafstad & Augusti (red.), 2019, s. 36). Når det er tilfellet vil de egenskapene som oppstår ved underutvikling, kunne forklares som et resultat av vold eller seksuelle overgrep.

Samfunnsmessige påkjenninger

Vi ser ofte at utviklingsvanskene har tendenser til å påvirke det sosiale. For eksempel vil læringsvansker gjøre skolegangen mye mer krevende, og dersom en i tillegg har reguleringsvansker, vil både skolesystemet, og personlige egenskaper kunne gjøre det vanskeligere å sosialisere med jevnaldrende. Vi vet allerede at mangelen på trygge voksne er en stor risikofaktor, men andre sosiale relasjoner er også essensielt for å skape et godt miljø med trygghet og rom for utvikling. Ingen, svake eller dårlige relasjoner kan føre til utenforskap, og antisosial atferd.

Som en ser i sosial kontrollteori er materielle goder, og sosial tilhørighet viktige beskyttelsesfaktorer for å ikke begå kriminalitet, samtidig som at mangelen på det kan regnes som utslagsgivende grunner for å begå lovbrudd. Vi ser at informantene til Amundsen isolerte, og begynte å ruse seg etter overgrepene, og at mangelen på trygge relasjoner gjorde at flere i større grad trakk seg inn i rus- og prostitusjons miljøet. Det er ikke utenkelig at når en går fra isolasjon til å bli en del av et miljø, blir det tilhørigheten viktigere enn offisielle lover og regler. Selv om bruken av illegale rusmidler også er lovbrudd, ser vi at kan det være handlingene som blir gjort for å få råd til rusmidler, og påvirkningen fra miljøet som totalt sett fører til de faktiske lovbruddene. Dette fenomenet forklares/ses også i sosial læringsteori.

Å møte brukeren

Vi ser at utviklingstraumatiserte er overrepresentert som barnevernsklinter, på somatiske og psykiske avdelinger, og i rus- og kriminalomsorgen. (Nordanger & Braarud, 2017, s. 90.) (Dag Øystein Noranger, 2017, s. 90). I artikkel om nettverkets betydning får vi et innblikk i både de profesjonelles, og de utsattes perspektiv på viktigheten av riktig støtte fra det formelle og uformelle nettverket.

Det problematiske med å skulle dele overgrepserfaringer er at det på den ene siden er stor enighet hvilken positiv betydning støttende reaksjoner har. På den andre siden ser vi at både fagfolk og utsatte deler samme frykt for å motta negative, og ikke-støttende respons.

Først og fremst ser vi at fagfolkene i liten grad har profesjonelle praksiser på hvordan nettverket på best mulig måte bør involveres. En mulig forklaring på dette er bekymringen for ikke støttende reaksjoner. Normalt hører man generelle råd om å bryte tausheten ved seksuelle overgrep, utfordringen med dette er at ikke alle har kunnskapen om hvordan man skal møte en slik åpenhet. En av de negative reaksjonene handler om det vi kaller for ikke-støttende anerkjennning. Dette er en vanlig respons som har som formål å være støttende, men som likevel ikke oppleves slik. Et eksempel på dette kan være umyndiggjøring, og at beslutninger rundt anmeldelser eller behandling blir tatt på utsattes vegne. Tanken om å hjelpe noen å ta kontakt med fagfolk er god. Men i tilfeller der utsatte ikke er klar skaper dette et dårlig behandlingsgrunnlag, og styrke følelsen av mangel på kontroll.

Selv om fagfolkene i denne undersøkelsen forteller om lite utbredt praksis, er det imidlertid to grunnideer om hvordan nettverket bør involveres. Den ene er indirekte involvering, som handler om å veilede utsatte på å motta reaksjoner, mens den direkte involveringen handler om å gi nettverket veiledning på hvordan de best mulig kan være til støtte.

Som en kan lese i artikkelens oppsummering, gir det tydelige positive resultater å få støtte fra nettverket. Vi ser at kategoriene av støtte er mer flytende i praksis, enn i litteraturen, men at betydningen av emosjonell, instrumentell og informativ støtte bidrar til et bedre grunnlag for det psykiske helsearbeidet, og utsattes forståelse av situasjonen. På samme måte som de positive reaksjonene fremmer god utvikling, øker de negative reaksjoner følelsen av skam, og hemmer den psykiske utviklingen. De som ble møtt med ikke-støttende reaksjoner ses å ha flere psykiske problemer, og større sjans for reviktimisering, enn de som ble møtt med positive.

Samtlige fagkyndige i dette studie var opptatt av at vi på et samfunnsmessig plan har behov for mer kunnskap om seksuelle overgrep. Jeg stiller meg bak denne enigheten, og er av den oppfatning om at konkrete råd, med forklaringer for hvorfor rådene er formet som de er, skaper mer forståelse, og åpenhet. En utfordring med den manglende praksisen er at de fleste tar kontakt med det uformelle nettverket, før det formelle. Det betyr at den første responsen er hendt allerede før fagfolk kommer på banen. I tillegg ser vi at de som først møtes med negativ respons i større grad unngår å oppsøke ny hjelp.

Amnestys kampanje om at Norge også behøver en samtykkelov, bidro i stor grad til mer åpenhet og ga rom for debatt. Vi ser at selv om fordommene fortsatt er mange, finnes det rom for åpenhet. Målet med kampanjen er å øke ressursene som blir brukt i overgrepssaker, øke kunnskapen ulike tjenestefolk har om tema, og endre lovverket. Mindre stigma, og mer kunnskap om seksuelle overgrep vil gjøre at terskel senkes for å snakke om, melde ifra og søke hjelp.

Fra et samfunnsmessig perspektiv må vi med andre ord ikke bare sørge for at ansatte i helse og omsorgssektoren har motet til å se, og kompetansen til å handle. Men også normalbefolkningen bør ha en grunnleggende forståelse for hvordan man kan møte og støtte individer som våger å fortelle om sine opplevelser.

Kapittel 6. Konklusjon

Forskning viser en tydelig sammenheng mellom ugunstige oppvekstvilkår og senere kriminalitet. En del av dette kan ses i form av kriminalitet, som følge av seksuelle overgrep. Veien fra overgrepsutsatt til kriminell er ulik, og kan forklares ved flere ulike kriminologiske teorier. Den mest gjentagende risikofaktoren er likevel utsattes manglende relasjoner, og deres muligheter til å få trygghet, støtte og omsorg. Resultatet av dette blir for mange å søke etter en flukt fra virkeligheten ved å ruse seg. Vi ser også at flere får bedre relasjoner innad i både rus- og prostitueringsmiljøene, enn de ville hatt utenfor. Dette er utsatte miljøer så risikoen for ny vold og reviktimisering er stor, samtidig blir det vanskeligere å ta kontakt med hjelpeapparater da de er en svært stigmatisert gruppe.

Selv om denne oppgaven bekrefter en sammenheng mellom seksuelle overgrep og senere kriminalitet, er det viktig å presisere at det kun er en risikofaktor, og ikke en direkte konsekvens. De aller fleste som blir utsatt for seksuelle overgrep blir ikke kriminelle.

Mangelen på beskyttelsesfaktorer kan likevel gjøre at overgrepene blir starten på et liv med rus og kriminalitet. Hvordan det formelle og uformelle nettverket møter brukeren blir derfor en viktig del i arbeidet mot å styrke brukerens situasjon.

Det er ingen tvil om at det finnes et behov for mer og bedre kunnskap om tema. Mye av forskningen er lite rettet mot kun seksuelle overgrep mot kvinner, og tar heller for seg den generelle victim- offender overlap. Dersom vi ikke vet hvilke konsekvenser et overgrep kan få, blir det vanskelig å behandle og hindre negative reaksjonene rundt den gitte situasjonen.

Slik jeg ser det har vi ikke bare et sosialfaglig mandat til å styrke denne marginaliserte gruppes situasjon, men også et ansvar om å vise åpenhet og spre kunnskap om hvilke fatale konsekvenser ett enkelt overgrep kan få.

Referanser

- Aakvaag, H.F. Strøm, I.F (red.). (2019). *Vold i oppveksten, varige spor?*
[NKVTS Rapport 1 19 web.pdf](#) . 221. sider
- Amundsen, M. -L. (2010). Bak glemselens slør. *Fontene forskning*. 1:2010. s, 4. [pdf-15.26507.0.3.8dcc705c2e \(fonteneforskning.no\)](#)
- Aveyard, H. (2014). *Doing a literature review*. Open university press. [Doing A Literature Review In Health And Social Care: A Practical Guide - Universitetsbiblioteket i Stavanger \(exlibrisgroup.com\)](#). 20. sider*
- Barne- ungdoms- og familiedirektoratet. (2017. 17.desember). *Seksuelle overgrep mot barn*. Bufdir.no. [Seksuelle overgrep mot barn \(bufdir.no\)](#). 8.sider*
- Barne- ungdoms- og familiedirektoratet. (2021.20. april). *Overgrepserfaringer*. Bufdir.no [Overgrepserfaringer \(bufdir.no\)](#). 8.sider
- Blindheim, A. (2012, 12 19). Ettervirkningen av traumatiserende hendelser i barndommen og oppvekst . *Tidsskriftet Norges barnevern* , ss. 186-195. [Ettervirkninger av traumatiserende hendelser i barndom og oppvekst - Nr 03 - 2012 - Tidsskriftet Norges Barnevern - Idunn](#). 11. sider*
- Burcerius, S.M., Jones, D.J., Kohl, A., Haggerty, K.D. (2020). Victims and offenders – Addressing the victim-offender overlap. Advancing evidence-based research to better service criminally involved people with victimization histories. *Victims and offenders*. 16:1. [Addressing the Victim–Offender Overlap: Advancing Evidence-Based Research to Better Service Criminal \(tandfonline.com\)](#).
- Bøhle, k. (2019, 4. januar). *Vi er vi er formet av arv og miljø*. NDLA. [Naturfag - Vi er formet av arv og miljø - NDLA 5. sider*](#)
- Clausen, S, -E. (2004, 1. desember). har barn som mishandles større risiko for å bli kriminelle? *Psykologtidsskrift*. 12. 971-978. [Har barn som mishandles større risiko for å bli kriminelle? | Tidsskrift for Norsk psykologforening \(psykologtidsskriftet.no\)](#) 13. sider*
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* . Oslo: Gyldendal . 40. sider*

- Folkehelseinstituttet. (2019, 24. juni). *Vold og seksuelle overgrep*. FHI. [Vold og seksuelle overgrep - FHI. 12.sider*](#)
- Friestad, C, Hansen, I.L.S. (2004). *Levekår blant innsatte*. (FAFO rapport 429). [untitled \(fafo.no\)](#). 99. sider*
- Hafstad, G.S. Augusti, E, -M (red.) (2019) *Ungdommens erfaringer med vold og overgrep i oppveksten*. (rapport 4. 2019. [NKVTS Rapport 4-19](#) . 179. sider*
- Halvorsen, K. (2008). *Å forske på samfunnet*. Cappelen akademisk.
- Hauge, R. (2001). *kriminalitetens årsaker*. (2. utgave). Universitetsforlaget. Sider 58. sider*
- Haugsgjerd, H. (1992). *Løvetann – bak murene på Bredtveit kvinnefengsel*. Aschehoug. 183. sider*
- Jensen, E. (2013). *Levekår og kriminalitet*. [Jensen 2013.pdf \(unit.no\)](#). 26. sider*
- Jenssen, R. H. (2019, 30. januar). *Hva er omsorgssvikt?* NDLA. [Barne- og ungdomsarbeiderfag Vg2 - Hva er omsorgssvikt? - NDLA 3.sider*](#)
- Justis og beredskapsdepartementet. (2019, 23. mai). *Handlingsplan mot voldtekt*. (G-0447.b) [Handlingsplan mot voldtekt 2019–2022 \(regjeringen.no\)](#). 23. sider*
- Kriminalitet (2020, 5. februar). Jusleksikon.no. [Kriminalitet – Jusleksikon.no](#)
- Miley, L. N., Fox, B., Muniz, C. N., Perkins, R., & DeLisi, M. (2020). Does childhood victimization predict specific adolescent offending? An analysis of generality versus specificity in the victim-offender overlap. *Child Abuse & Neglect*, 101, 104328–104328. [Does childhood victimization predict specific adolescent offending? An analysis of generality versus specificity in the victim-offender overlap \(sciencedirectassets.com\)](#).
- Nordanger, D. Ø & Baarud, C.H (2017) *Utviklingstraumer: regulering som nøkkelbegrep i en ny traume psykologi*. Fagbokforlaget. 92. sider*
- Sivilombudsmannen. (2016, 14. desember). *Temarapport – kvinner i fengsel*. [Temarapport Kvinner-i-fengsel.pdf \(sivilombudsmannen.no\)](#). 52. sider*
- Skog, O. -J. (2006). *Skam og skade: Noen avvikssosiologiske temaer*. Gyldendal akademisk. 76. sider*

Smith, L, Brandtzæg, I, Torsteinson, S. (2019). *Barn og relasjonsbrudd: tilknytningsbasert forståelse, utredning og behandlingstiltak*. Fagbokforlaget. 5. sider*

Søftestad, S. (2018). *Grunnbok i arbeidet med seksuelle overgrep mot barn*. Universitetsforlaget. 280. sider*

Østby, L., Stefansen, K. (2017) Nettverkets betydning etter seksuelle overgrep. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*. 14:2017. 210-220. [Nettverkets betydning etter seksuelle overgrep - Nr 03 - 2017 - Tidsskrift for psykisk helsearbeid - Idunn](#).

Totalt 1402 sider*